

УДК 614.2:616-082-053.2:001.73.000.34

К. І. Жилка,
науковий співробітник ДУ
«Український інститут стратегічних
досліджень МОЗ України» (м. Київ)
Н. П. Крижина,
д.н.держ.упр., доцент, заслужений лікар
України, ДУ «Український інститут
стратегічних досліджень МОЗ України» (м. Київ)

ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕФОРМУВАННЯ ГАЛУЗІ

Е. І. Жилка,
науковий співробітник ГУ «Український інститут стратегічних досліджень МЗО України» (г. Київ)
Н. П. Крижина,
д.н.гос.упр., доцент, заслужений лікар України, ГУ «Український інститут стратегічних досліджень МЗО України» (г. Київ)

ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ И НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ ДЕТЕЙ В УКРАИНЕ В ПЕРИОД РЕФОРМИРОВАНИЯ ОТРАСЛИ

Резюме. У статті проаналізовані законодавчі та нормативно-правові акти з охорони здоров'я та прав дітей в Україні. Розкриті перспективи адаптації, імплементації законодавчих актів країн європейського союзу з охорони здоров'я та прав дітей в Україні.

Ключові слова: охорона здоров'я, право дітей в Україні, законодавство.

Резюме. В статье проанализированы законодательные и нормативно-правовые акты по вопросам здравоохранения и прав детей в Украине. Розкриті перспективи адаптації, імплементації законодавчих актів країн європейського союзу з охорони здоров'я та прав дітей в Україні.

Ключевые слова: здравоохранение, право детей в Украине, законодательство

Кожна людина у суспільстві має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я, яке забезпечує державний устрій держави. Держава відповідальна перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я населення. Держава має забезпечувати пріоритетність охорони здоров'я кожного індивіда, поліпшувати умови праці, навчання, побуту та відпочинку, гармонійний розвиток фізичних і духовних сил, високу працездатність і довголіття громадян через вирішення соціальних, екологічних проблем та створення умов і мотивації для здорового способу життя з дитячого віку [1].

В Україні недостатньо приділяється уваги щодо забезпечення дитячих прав на здоров'я та життя.

Ситуація, яка складається сьогодні із здоров'ям дітей, потребує негайного розв'язання проблем загальнодержавного характеру.

Актуальність роботи зумовлена тим, що здоров'я дітей України в сучасних умовах реформування є незадовільним і має негативну тенденцію до погіршення, про що свідчить рівень показників поширеності та захворюваності, які зростають щорічно.

Все це потребує детального аналізу для чинників, які призводять до порушення здоров'я дитини України, з метою подальшого ефективного вирішення виявлених проблем. Незадовільний стан здоров'я дітей впливає на погіршення здоров'я в майбутньому дорослого населення та зменшення продуктивності та тривалості життя.

Мета роботи: проаналізувати стан законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я дітей в Україні.

Для досягнення мети нами поставлені такі завдання:

- стан законодавчого забезпечення охороною здоров'я дітей в Україні;
- стан нормативно-правового забезпечення охорони здоров'я дітей в Україні.

Результати дослідження. Державна політика щодо охорони здоров'я дітей визначається перш за все законодавством України про охорону здоров'я, яке базується на Конституції України та інших нормативно-правових актах, що регулюють суспільні відносини у галузі охорони здоров'я.

Конституцію України визначається, що кожен громадянин, в тому числі і дитина, має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних та профілактичних програм. Держава також створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя та безпечно для життя і здоров'я довкілля, що є дуже важливим для здоров'я дитини [2].

Охорона здоров'я дітей, забезпечення умов для їх всебічного розвитку визначені в Україні також загальнонаціональним пріоритетом, що закріплено законодавчими актами та Концепцією розвитку охорони здоров'я населення України [3].

Питання охорони здоров'я дітей розкриваються у цій Концепції як стратегічний план щодо покращання здоров'я нації та забезпечення доступної кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину України, запровадження нових ефективних механізмів фінансування та управління у сфері охорони

здоров'я, створення умов для формування здорового способу життя [4].

Юридичні права дитини щодо забезпечення доступності повноцінної медичної допомоги регулюються Основами законодавства України про охорону здоров'я, що має характер державних гарантій щодо охорони здоров'я дитини. Медична допомога дітям і підліткам забезпечується лікувально-профілактичними і оздоровчими закладами, дитячими поліклініками, відділеннями, диспансерами, лікарнями, санаторіями та іншими закладами охорони здоров'я. До державних дитячих санаторіїв путівки дітям надаються безплатно через запровадження нових ефективних механізмів фінансування та управління у сфері охорони здоров'я, створення умов для формування здорового способу життя [5,6].

Як вагома складова формування здоров'я дитячого організму державою спрямовані дії щодо заходів з обмеження паління та вживання алкогольних напоїв, які здійснюються через законодавчі акти та соціальні заходи профілактики та лікування соціально небезпечних захворювань, серед яких хронічний алкоголізм, наркоманія, які покладаються на заклади охорони здоров'я.

Охорона здоров'я дітей в Україні реалізується через численні програмні документи, які визначають основні заходи та механізм їх впровадження щодо впливу на поліпшення здоров'я дітей. Так, міжгалузева комплексна програма "Здоров'я нації" на 2002-2011 роки у спеціальному IV розділі «Здоров'я дітей і молоді» визначає, як і інші документи, що діти та молодь є одним з пріоритетів політики держави. Від рівня їх здоров'я великою мірою залежить формування трудового та інтелектуального потенціалу України [7].

Принципи системи охорони здоров'я, які визначаються насамперед соціальним устроєм суспільства і держави, суттєво різняться в різних країнах світу, хоча їх мета однакова - вивчення стану здоров'я і хвороб, запобігання їхньому виникненню, лікування, збереження здоров'я і працездатності. Водночас розвиток системи охорони здоров'я будь-якої держави значною мірою детермінований її історичними передумовами та характеризується притаманними національними особливостями й традиціями/

Ситуація, яка складається сьогодні із здоров'ям дітей, потребує негайного розв'язання проблем загальнодержавного характеру.

Першочерговим є припинення погіршення здоров'я, що може бути досягнуто шляхом здійснення державної політики у галузі охорони здоров'я через економічні, соціальні та інші важелі.

З метою поліпшення стану здоров'я дітей та молоді визначені заходи:

- забезпечити створення належних умов для зміцнення фізичного, психічного та соціального благополуччя дітей і підлітків, розширення їх доступу до спортивних і оздоровчих закладів, молодіжних клубів;
- вжити заходів щодо забезпечення дітей і підлітків на пільговій основі якісними харчовими продуктами та чистою питною водою з організацією загального харчування в дошкільних закладах, школах, професійно-технічних училищах;
- розробити та впровадити медико-профілактичні заходи щодо адаптації дітей до навчального та психоемоційного навантаження у школах нового типу (гімназії, ліцеї тощо);
- розробити проект Національної державної комплексної програми "Діти-інваліди"; визначити і впровадити нові підходи до організації профілактичних оглядів та диспансерного нагляду за дітьми і підлітками, реалізації ефективних скринінгових програм виявлення найбільш поширеної патології у дітей і підлітків, превентивних діагностичних технологій;
- здійснювати впровадження в діяльність лікувально-профілактичних закладів сучасних медико-організаційних та інформаційних технологій;
- забезпечити атестацію та функціонування «Клінік, дружніх до молоді», та «Лікарень, доброзичливих до дитини»; удосконалити діяльність центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх;
- розширювати мережу перинатальних центрів, створити в них умови, що відповідають потребам новонароджених дітей, у забезпеченні догляду матерів, грудного вигодовування, запобіганні внутрішньолікарняним інфекціям.

Правові та соціальні аспекти захисту прав дітей в Україні, як механізм державної охорони здоров'я розглядаються як заходи, спрямовані на конкретну правову допомогу дітям-сиротам, безпритульним, дітям з неповних сімей і малозабезпечених родин, а також кризовим категоріям дітей.

Вітчизняні політики і стратегії спрямовані на створення сприятливого правового, інституційного та політичного середовища для покращення доступу до якісних послуг у сфері захисту прав дітей, охорони здоров'я дітей та їх сімей, а також соціальної забезпеченості. Аналіз можливостей призводить до висновку, що уряд має повноваження та мотивацію, необхідні для виконання своїх обов'язків. Однак, недостатня ефективність використання своїх можливостей урядом зумовлюється браком фінансових та технічних ресурсів необхідних для забезпечення найвищих стандартів охорони здоров'я дітей та їх соціального добробуту.

Обсяг роботи, який проводиться державою для створення дієвого механізму захисту прав та свобод дітей у напрямку розвитку перспективи створення ювенальної юстиції в Україні відображає аналітичний огляд стану чинного кримінального, кримінально-процесуального, судоустрійного, адміністративного законодавства України про неповнолітніх з позиції відповідності міжнародним стандартам у додержанні прав та свобод молоді, сформульованих у міжнародних правових актах, постатейні матеріали - до норм-принципів Конвенції про права дитини, що має значення для уніфікованих підходів спільноти до розуміння проблем, їх класифікації та сприяє консолідації зусиль зацікавлених інституцій у вирішенні проблем охорони здоров'я дітей [8].

З огляду на незадовільні показники дитячого здоров'я, органи влади налаштовані на втілення нових підходів до їх покращення, зокрема впровадженням нової програми "Здоров'я-2020: український вимір", метою якої є подовження якісного життя населення, здоров'я та добробут громадян України через створення нової системи охорони здоров'я, пріоритет профілактичних заходів, а не лікування хворих", на основі Європейська стратегія "Здоров'я-2020". Основним пріоритетом цієї програми є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення населення до свого здоров'я. В системі охорони здоров'я намічається переорієнтація діяльності первинної ланки медичної допомоги на профілактичні засади. Одним із шляхів вирішення проблем здоров'я населення розглядається у створенні здорових міст з активним залученням місцевих влад для формування місцевих політик щодо вирішення проблем чинників охорони здоров'я, зокрема - рівень безробіття, середовище проживання, безпека на робочих місцях, якість і спосіб життя, дозвілля тощо.

Для поліпшення стану здоров'я дітей державна політика передбачає необхідність реформування галузі охорони здоров'я, основною метою якої підвищення ефективності використання ресурсів, створення прозорих фінансово-економічних механізмів надходження та використання коштів, необхідних для реалізації конституційних прав громадян на охорону здоров'я [9].

Висновки:

1. Основним пріоритетом в охороні здоров'я дітей є профілактика захворювань, формування умов здорового середовища та відповідального ставлення до свого здоров'я.
2. Розробити проект Національної державної комплексної програми "Діти-інваліди"; визначити і впровадити нові підходи до організації профілактичних оглядів та диспансерного нагляду за дітьми і підлітками, реалізації ефективних скринінгових програм виявлення найбільш поширеної патології у дітей і підлітків, превентивних діагностичних технологій.
3. Здійснювати впровадження в діяльність лікувально-профілактичних закладів сучасних медико-організаційних та інформаційних технологій.
4. Забезпечити атестацію та функціонування «Клінік, дружніх до молоді», та «Лікарень, доброзичливих до дитини»; удосконалити діяльність центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх.
5. Створенні здорових міст з активним залученням місцевих влад для формування місцевих політик щодо вирішення проблем чинників охорони здоров'я,

зокрема - рівень безробіття, середовище проживання, безпека на робочих місцях, якість і спосіб життя, дозволя тощо.

Перспективи подальшого розвитку полягають у вивченні, розробці адаптації та імплементації законодавчих та нормативно-правових актів з охорони здоров'я дітей в Україні.

Список літератури

1. Про охорону дитинства: Закон України [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з екрана
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. - К., 1996.
3. Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України: Указ Президента України № 1313/2000 від 07.12.2000 р. [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з екрана.
4. Концепція наукового забезпечення розвитку охорони здоров'я України у 2012 році: наказ МОЗ України № 508 від 15.2008 р. [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрана.
5. Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення: Закон України. [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з екрана.
6. Ходор О. Є. Правове регулювання надання медичної допомоги в Україні / Паробецька І. М., Гринаш В. М., Верес Н. В. // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції 19-20.04.2007 / Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. м. Львів: 2007. с 14-17.
7. Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002-2011 роки: постанова КМУ № 14 від 10.01 2002 р. [Електронний документ]. – Шлях доступу: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з екрана.
8. Ювенальна юстиція в Україні: коментар та аналіз діючого законодавства. Конвенція про права дитини (з постатейними матеріалами). / за заг. ред. Зеленецького В.С., Сібільової. Н.В. // Словник-довідник з ювенальної юстиції. – Х. : Страйд. - 2006. – 784 с.
9. Реформування в галузі охорони здоров'я. /МОН. Запорізький Національний університет. Запоріжжя, 2010. 11 с.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"